

rum, kunde i år ej få någon definitiv anordning. Efter genomgången restaurering äro de avsedda att rymma de kyrkliga samlingarna. I samband med restaureringens fortskridande står även möjligheten till ytterligare ökade utrymmen för museet. Slottets bottenvåning torde i reparerat skick komma att bjuda åtskilliga rum, som med fördel skulle kunna användas för museiändamål. Redan med de nu befintliga samlingarna skulle ytterligare utställningar med fördel kunna anordnas, och om, såsom är att hoppas, museets insamlingsverksamhet inom det mycket givande samlingsområdet kommer att återupptagas efter modärna linjer, bli ytterligare lokaler synnerligen önskvärda. Speciella delar av såväl allmoge- som stads-samlingarna skulle därvid kunna få fördelaktig uppställning i de blivande utrymmena i bottenvåningen, och så småningom skulle hela slottet komma att hållas tillgängligt genom fornminnesföreningens försorg, ordnat i sin helhet efter samma princip som nu införts i den stora våningen, med naturlig fördelning i dels historiska rum, dels rum med museisamlingar.

ANDRA NORDISKA MÖTET FÖR FOLKLIVSFORSK- NING I HELSINGFORS 14--16 AUGUSTI 1922.

Av

ERNST KLEIN.

Andra nordiska mötet för folklivsforskning ägde rum i Helsingfors den 14--16 augusti 1922.

Det uppslag, som två år tidigare för första gången förverkligats på Nordiska Museet i Stockholm, hade sålunda visat sig livskraftigt nog att åstadkomma ännu ett nordiskt etnologmöte, och detta betecknade icke ett avtynande, utan tvärtom ett tydligt ökat intresse för saken bland de nordiska ländernas folklivsforskare. Att värdarna, finländare och finnar, voro talrikare representerade nu än i Stockholm, är ju icke att undra över. Snarare kan det hos en och annan ha väckt en med glädje blandad förvåning att möta så många och så framstående svenskar här i Helsingfors, dem man icke såg i Stockholm. Särskilt gäller detta deltagandet från Lund och Göteborg, som nu, delvis tack vare den omedelbart förestående svenska filolog- och historikerkongressen, blivit i hugnesam grad livligt.

Danskarna voro ej manstarka, men representativa. Tyvärr hade olika motiga omständigheter hindrat de norska kollegerna att infinna sig, en lucka i den nordiska enhetsfronten, som med det snaraste — i varje fall, i Köpenhamn 1924 — måste utfyllas.

Bland de intryck, de följande raderna avse att återgiva, — det officiella referatet kommer genom mötesbestyrelsens försorg att på annat sätt offentliggöras — gav själva mötets öppnande det ej minst betydelsefulla och tankeväckande. Den enkla ceremonien, som egentligen icke var någon ceremoni alls, försiggick i Finlands Nationalmuseums ståtliga, allvarliga bygg-



Nationalmuseet i Helsingfors.

nad i en sal, som helt och hållet verkade akademisk lärosal, och utfördes av professor U. T. Sirelius, den etnografiska disciplinens främste akademiske målsman i Helsingfors. Alla svenska deltagare torde nog från första stund ha iakttagit, att folklivsforskningen spelar en helt annan roll i Finland än hos oss. Man undgår ej intrycket av, att den etnografiska vetenskapen, särskilt den som äger avseende på landets egna invånare och deras stam- och kultursläktingar, i Finland betraktas såsom fullt jämställd med övriga vetenskaper. Finlands etnografer segla i kraftig medvind från en opinion, vars intressen, ej minst genom de etniska förhållandena inom landet och den sega kamp, som förts för bevarandet av den folkliga egenarten, sedan länge varit inställda på nationell självbesinning och självhävdelse. Utan att vundas Finland dess tvåspråkighet och dess ryska grannskap, kan man dock

ej undgå att se, vilken nytta etnografien haft av dessa förhållanden. Dessutom är det i hög grad betydelsefullt, att den finska stammen på icke alltför långa håll österut från Finlands gräns äger fränder, som stå på ytterst intressanta, delvis tämligen primitiva kulturstadier. Om det finnes germaner, som levde jägarliv i Sibirien, skulle sannolikt svenska och tyska forskare lika ofta och ivrigt besöka dem, som finnarna nu besöka voguler och ostjaker. Redan östkarelare, vepser och inlandsester äro lockande nog som studieobjekt för att mana fram en hel rad forskningar. Men oavsett alla dessa särskilda omständigheter måste man nödvändigtvis räkna med ännu en faktor, när det gäller att förklara den ovanliga intensitet, varmed det etnografiska arbetet bedrivs i Finland: den våg av ungdomlig dådlust och energi, som går över det nyss ur förtrycket befriade folket, vilket nu med all makt strävar efter att hävda sin plats bland kulturnationerna, från vilken Ryssland på allt sätt sökt hålla det fjärran.

Under första mötesdagen hölls först ett intressant föredrag om vissa metodspörsmål inom folklivsforskningen av professor Nils Lithberg, Stockholm. Efter gemensam lunch på en närbelägen restaurang återvände deltagarna för att höra arkivarien H. Ellekilde, Köpenhamn, med danskt gemyt och stor skarpsinnighet sammanställa och analysera danska sagor om »medmaning» av spöken och gengångare samt de föreställningar om döden och själen, som återspeglas i dessa sagor.

Nästa föredrag hölls av professor U. T. Sirelius, Helsingfors, och utgjorde en exposé av gränsförhållandena mellan svenska och finska kulturelement i Finland, en översiktlig och klar framställning av landets kultur-geografiska huvuddrag. Efter föredraget blev professor Sirelius själv mötesdeltagarnas ciceron genom Nationalmuseets etnografiska samlingar.

Det ypperliga och i många hänseenden mönstergillt uppställda museet, vars inhemska samlingar upptaga 13 rum i Nationalmuseets ståtliga nya byggnad och vars rika, komparativa finsk-ugriska avdelning snart kommer att, även den, öppnas för allmänheten, har en i flera hänseenden intressant förhistoria, som förtjänar att i korthet rekapituleras.

Redan 1828, då universitetet i Helsingfors öppnades, grundlades vid detsamma ett mynt- och konstkabinett, som sedermera klövs, så att ett litet historiskt-etnografiskt museum i särskild lokal bildades. Under omedelbar påverkan av Hazelius' år 1873 öppnade första utställning av nordiska etnografica bildades emellertid året därefter i Finland, främst genom doktor, sedermera professor O. Donners initiativ, inom de olika »avdelningarna» (mot-svarande våra »nationer») vid universitetet, på frivillighetens väg etnografiska samlingar, vilka från år 1876, då de först utställdes, utgjorde »Studentavdelningarnas etnografiska museum».¹ Ett målmedvetet och energiskt insamlingsarbete, bedrivet av studenter ute i bygderna, sammanbragte snart nog ett anseeligt antal föremål, och deltagandet i utställningar såväl inom landet som i Paris och Moskva gjorde samlingarna så pass kända och ansedda, att de kommo i åtnjutande av ett ständigt ökat statsunderstöd. Museets ledare från första stund, dr Th. Schvindt, stod i ständig kontakt med Haze-lius och Nordiska Museet. Bl. a. lät han, stödd på Nordiska Museets före-

¹ Se härom Th. Schvindt och U. T. Sirelius: Studentavdelningarnas etnografiska museum 1876—1893. Finska Fornminnesföreningens tidskrift XXXIII.

döme, sig av intet motstånd rubbas i sin avsikt att utvidga sitt museum till att omfatta samtliga de kulturer, med vilka Finlands folk stått i direkt kontakt. Utbyten av föremålsgrupper skedde flera gånger också med Nordiska Museet liksom med Ungerska Nationalmuseet i Budapest, den på den tiden största finsk-ugriska samlingen.

Småningom växte emellertid museet så, att det blev svårt för student-avdelningarna att förvalta och, trots statsbidraget, underhålla detsamma. År 1887 erbjöds det därför som gåva åt finska staten, vilken år 1893 tog såväl dessa samlingar som universitetets och Finska Fornminnesföreningens i sin vård. Härav bildades *Finlands Nationalmuseum*, vars byggnad påbörjades 1905 och öppnades 1916. Det imponerande och egenartade huset är ritat av arkitekterna Gesellius och Saarinen och innesluter en förhistorisk, en historisk (»medeltids- och högre stånds-») samt två etnografiska avdelningar, av vilka dock blott den ena, den inhemska, ännu är öppen för allmänheten. Museet styres av den s. k. arkeologiska kommissionen, under vilken de olika avdelningarnas intendenten sortera. Föreståndare för de etnografiska samlingarna är, såsom förut nämnts, professor U. T. Sirelius.

Museibesöket tog en god del av eftermiddagen i anspråk, och tyvärr var det nästan kort tid kvar för färden till Fölisön, Helsingfors' friluftsmuseum, som sedan det först anlades år 1907 redan hunnit ett gott stycke på väg. Av största intresse äro de östfinska gårdsanläggningar, som med berömvärd grundlighet och fullständighet uppställts på ön. Denna, som har en betydande utsträckning, är i avseende på terräng och vegetation i hög grad lämpad att utgöra miljö för Finlands olika bebyggelse typer. Där finns skärgårdsstrand, men också stor tallskog och släta moar, så att både kustboarnas och skogsfolkets byggnader kunna uppställas i sin rätta omgivning. De delar av Skansen, som äro ägnade minnet av stora män, ha även sina motsvarigheter på Fölisön. Bl. a. ses här den lilla torpstuga, där den finska skönlitteraturens store banbrytare Alexis Kivi framlevde en stor del av sitt liv i tragisk ensamhet och fattigdom.

Andra arbetsdagen, den 15 augusti, började i folkloristikens tecken med ett intresseväckande föredrag av docenten von Sydow, Lund, som exemplifierade en metod att undersöka folktrons gestalter med avseende på deras objektiva innehåll. En livlig diskussion följde härpå. Senare höll professor G. Nikander, Åbo, en föreläsning av sociologiskt innehåll rörande den svenska allmogens i Österbotten självstyrelse. Ett särdeles betydelsefullt material, hämtat ur byarkiv och domböcker samt ur levande tradition framlades här. Eftermiddagen ägnades åt redogörelser från de olika deltagande länderna för folklivsforskningens ställning. För Sverige rapporterade amanuensen E. Klein med tillägg av docenten von Sydow och professor Lithberg, för Danmark fröken Mygdahl, arkivarien Ellekilde och dr. G. Knudsen, för Finland docenten U. Holmberg och magister K. Rob. V. Wikman.

Ett ytterst värdefullt och givande tillskott utom programmet gavs däri genom, att docenten Salminen, en av de ledande finska folkloristerna, tillfälligtvis i Helsingfors uppsårat ett par fjärrkarelska runosångare, en man och en kvinna, vilka han övertalat att inför mötet föredraga prov på sin egenartade, uråldriga konst. Den brunskäggige bonden reciterade med djupt allvar och dramatisk livlighet en besvärjelse över järnet, som läses

över ett med järn skuret sår, samt ett stycke ur en Kalevalasång, vars entoniga melodi med sina två, ständigt upprepade fraser, gav en levande föreställning om, huru redan forntidens episka dikter torde ha föredragits. Kvinnan, som hade en utpräglad brunett orientalisk typ, sjöng en av de gråtsånger, som enligt karelsk sed böra improviseras på anförvanners gravar. Tongångar och rytm verkade i denna sång fullkomligt österländska och hade ett helt annat kynne än det regelbundna, om nordisk folkviseton påminnande Kalevalaföredraget. Man tyckte sig sålunda redan i dessa prov på karelsk musik kunna skönja östfinnarnas mellanställning mellan Europa och Orienten.

Men det var icke blott i föreläsningssalen och på museet, som de skandinaviska folklivsforskarna fingo mottaga värdefulla lärdomar och bestående intryck. Av stort intresse och i högsta grad imponerande var, vad man under professor K. Krohns ledning fick se av *Finska litteratursällskapets arkiv* för folkdiktning, sed och tro. Detta ärevärdiga sällskap, som stiftades redan 1831 på initiativ på Elias Lönnrot och hans krets, har, som bekant, genom en intensiv insamlingsverksamhet och ett lika imponerande publiceringsarbete så att säga från begynnelsen uppbyggt en skriven finskspråkig folklig litteratur på grundvalen av den rika, muntliga tradition, som i avlägsna finska bygder levat ända till våra dagar. Den omsorg och möda, varmed den finska folksjälen yttringar i sång, sägen, tro och sed samlats av flera generationers forskare, de uppoftningar av enskilda och av staten detta arbete krävt och kunnat erhålla, ha alstrat ett kvantitativt imponerande resultat, vars kvalitativa betydelse först framtiden torde rätt kunna uppskatta. Av särskild vikt för etnologien torde det väldiga realregister över samlingarnas innehåll vara, som utarbetats av dr. Mansikka, liksom också de många etnologiska detaljundersökningar, som i allt större utsträckning utföras såsom seminarie- och examensuppsatser av den lärjungeskara, vilken växer upp omkring professor Krohn och Finska litteratursällskapet.

Måhända var det för oss svenskar en ännu större glädje att se det folkloristiska arkiv, som, numera under magister K. Rob. V. Wikmans vård, anlagts av det ytterst verksamma och energiska *Svenska Litteratursällskapet i Finland*. Är det imponerande att ett litet folk som det finska ägnat sin folkliga litteratur sådan vård och uppmärksamhet, så måste det anses nästan ännu märkvärdigare, att en minoritetsgrupp som Finlands svenskar, på några hundratusen människor, med egna andliga och materiella tillgångar skapat fram så storstilade verk som de olika, av Svenska Litteratursällskapet utgivna serierna, bl. a. »Finlands svenska folkdiktning» och »Folkloristiska och Etnografiska studier». I det folkloristiska arkivet är en mycket stor samling uppteckningar rörande folklivets alla sidor på ett synnerligen praktiskt sätt uppställd och katalogiserad. Även en tryckt katalog¹ över arkivet finnes utgiven. Utom manuskript och noter innehåller arkivet ett rikt bildmaterial, såväl fotografier som teckningar, uppmätningar och kartor.

Ett annat svenskt kulturverk av största betydelse blevo mötesdeltagarna satta i tillfälle att bese, nämligen *Föreningen Brages arkiv för tidningsurklipp*. Sedan åtskilliga år låter föreningen klippa och, enligt ett sinnrikt system förvara allt i Finlands svenska press, som äger samband med svensk

¹ Katalog över Svenska Litteratursällskapets i Finland folkloristiska arkiv utg. gen. K. Rob. V. Wikman, Folkloristiska och Etnografiska studier II, Helsingfors 1917.

kultur inom landet. Icke blott de kulturyttringar, som i regel ägnas uppmärksamhet, t. ex. konst och vetenskap, utan alla det sociala livets detaljer, kommunernas inre verksamhet, arbetslivet på skilda områden, folkrörelser och föreningar och ej minst personhistoriska data tagas med i detta verk, som en gång kommer att bli en ovärderlig källa till kunskap om svenskar-nas liv i Finland. Brage har dessutom genom sin aktiva del i upplivandet av folkdans och gammalt dräktskick samt nu senast genom en särskild *Selektion för folklivsforskning* blivit till oskattbar nytta även för det rent etnografiska arbetet bland Finlands svenskar, och den av sistnämnda sektion utgivna tidskriften *Budkavlen* utgör ett värdefullt tillskott till den svenska litteraturen på detta forskningsområde.

Utöver de nu nämnda och andra institutioner, med vilka deltagarna i folklivsforskarmötet fingo göra en, om också alltför kort och flyktig bekantskap, bör till behållningen, som dess ej minst värdefulla del, räknas samvaron med Finlands etnografer och folklorister både vid mötena och vid de vackra och stämningsfulla aftnar, vid vilka finnar och finlandssvenskar i ädel tävlan utövade en storartad gästfrihet. Oförgätlig är och förblir den utsökta välvilja och takt, varmed docenten Gunnar Landtman skötte ordförandeskapet. Professor Setälä, som vid en av Finska litteratursällskapet och Finsk-ugriska sällskapet anordnad middag talade varma ord om Finlands gamla kultursamband med de skandinaviska länderna, var också en av de representanter för vårt östra grannfolk, som det var glädjande att sammanträffa med. Vid samma fest gav magister Väisänen i ett av magister Otto Andersson till svenska tolkat föredrag en ypperlig framställning av kantelen och kantelespelets teknik, och spelade själv mästerligt karelska och estniska melodier, liksom hans svenskspråkiga kollega Otto Andersson bjöd på både sång och fiollåtar från Svenska Finland. Den sistnämnde har nyligen publicerat en utmärkt översikt av folkmusiken i Svensk-Finland,¹ den förre har för *Kalevalasällskapet*, vars stora fonogram- och notarkiv, han sköter, gjort forskningar och resor inom de vida trakter, där finnar och deras stamfränder bo. I Nationalmuseets finsk-ugriska avdelning gjorde vi bekantskap med mag. Kai Donner, en energisk och modig ung forskare, som gjort resultatrika och äventyrliga forskningsfärder bland samojeder och andra den sibiriska tundrans folk. Han är egentligen finsk-ugrisk filolog, men har stora etnografiska och religionshistoriska intressen och har även på dessa områden gjort värdefulla samlingar och rön.

Det skulle föra för långt att berätta om allt och alla, vi mötte i Finland och om allt det beundransvärda och mönstergilla, Finlands etnografer och kulturhistoriker hade att visa oss. Vi svenska deltagare äro alla fyllda av den största respekt för och den varmaste tacksamhet mot våra värder i Finland och önska alla att få se mer av detta land, både av dess västra kulturcentral, Åbo, i vars svenska högskola några vid genomresa gjorde en kort visit, och av dess östliga trakter, till vilka en del av oss efter mötets slut gjorde en kort avstickare — och först och sist av dess vackra huvudstad. Vägen till Finland har för oss alla blivit betydligt kortare nu än den syntes oss före denna sommars möte.

¹ Otto Andersson: Folkvisa och folkmusik i Svensk-Finland. Svenska Finland, del II h. 8—9, Helsingfors 1922.